

УДК 159.9

Василина Тимчишин

Василь Вишньовський к. психол. н, доцент

Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя, Україна

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ПАТРІОТИЗМУ ЯК ПОКАЗНИКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Vasylyna Tymchyshyn

Vasyl Vyshnovskiy, Ph.D.; Assoc. Prof

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF THE STUDY OF PATRIOTISM AS AN INDICATOR OF NATIONAL IDENTITY

Формування у людей національної ідентичності є проблемою державної безпеки з огляду на анексію Криму та війну в Україні. Виклики, перед якими стоїть наша країна, як от: відстоювання власної територіальної цілісності, становлення політичної нації, зростання ролі власної причетності і відповідальності за долю України вимагають уваги до виховання нашого покоління та актуалізують формування патріотизму як показника національної ідентичності.

Актуальність формування національної ідентичності обумовлена необхідністю осягнення й засвоєння національно-культурних цінностей українського народу, історичної пам'яті, збереження національної аутентичності та традицій. Водночас, формування національно-культурної ідентичності має здійснюватися на основі рівноправного діалогу з усіма етносами і народами, які проживають на теренах України і спрямовуватися на згуртування української нації, створення сприятливих умов для їх розвитку. Важлива роль у цьому плані відводиться школам та вищим навчальним закладам, які володіють відповідними виховними можливостями.

У сьогоднішні дедалі більше учених об'єднують зусилля у дослідженні різних аспектів феномена ідентичності. Нині в Україні з надзвичайною гостротою постає проблема суспільного та індивідуального вибору, особливо молодого покоління. Виникає нагальна потреба теоретичного з'ясування новітніх тенденцій в орієнтаціях людської свідомості та поведінки. (З, Чупрій Л. В., 2015)

Значний масив у творчому доробку з етнонаціональної проблематики становлять дослідження сучасних українських психологів та представників інших соціально-гуманітарних наук, наукові здобутки яких так чи інакше проектуються на досліджувану тематику. Слід відзначити узагальнюючі дослідження таких українських дослідників, як Ю. Бех, В. Горбатенко, І. Кресіна, Л. Нагорна.

У зарубіжній літературі психологічне трактування ідентичності розвивається у наступних напрямках: психосоціальний підхід (Е. Еріксон, З. Фрейд, Е. Фром), символічний інтеракціонізм (Г. Мід, Ч. Кулі, І. Гофман, 5 Ю. Хабермас), феноменологія (А. Шюц, М. Хайдегер), конструктивістський підхід (П. Бергер, Т. Лукман), когнітивний підхід (Дж. Тернер, Г. Теджфел), постмодерн (Е. Гідденс, П. Бурдьє), соціокультурного підхід (Р. Баумайстер, П. Бергер, Т. Лукман, З. Бауман, Е. Гідденс, Ч. Кулі, Н. Еліас).

Основним психологічним механізмом розвитку національної ідентичності визначено національну ідентифікацію, що виступає процесом ототожнення особистістю себе з конкретною нацією, який найвиразніше виявляється в її почутті належності до цієї нації, та ґрунтується на стійкому емоційному зв'язкові, що зумовлений сформованою системою усвідомлених уявлень та оцінок низки ознак її життєдіяльності, прийняттям національних норм і цінностей.

Нині патріотизм визначають як любов до батьківщини, як почуття відповідальності за її долю і готовність служити її інтересам. С. Натансон, зокрема, теж визначає патріотизм як любов до своєї країни, але підкреслює, що це особлива любов, яка поєднується з відчуттям особистої ідентичності з країною, а ще з особливою тривогою за її благополуччя, з готовністю пожертвувати собою заради її країни. В цих визначеннях патріотизму крім любові до батьківщини називаються й інші його ознаки, адже любов до своєї країни може і не поєднуватися з тривогою за її благополуччя та готовністю пожертвувати собою заради неї. (2, Кіндратець О., 2017)

Соціально-економічні і політичні умови життя певною мірою впливають на формування патріотизму, але не однаково на всіх членів суспільства. Громадяни по-різному реагують на сьогоденні обставини війни. Тобто, одні люди роблять все, що від них залежить, для перемоги і ні на мить не сумніваються в правильності своїх дій. Вони приносять себе в жертву, свідомо йдуть на смерть, боронять свою країну від завойовників. А є й такі, що відкрито зраджують свій народ, свою державу. Нині несприятливі соціально-політичні умови життя змушують людей, не байдужих до долі своєї батьківщини, прагнути їх змінити на краще.

Корумпована політична "еліта", очевидно, теж любить свою країну особливою любов'ю, яка аж ніяк не поєднується з готовністю пожертвувати собою заради блага батьківщини (вживати поняття "політична еліта" треба з певними застереженнями, оскільки поняття "еліта" означає "кращі", а в Україні, на жаль, не всі, кого називають політичною елітою, є кращими). А така "еліта" не виконує важливих функцій, які б мала виконувати. Р. Балабан вважає, що функція еліти - диктувати, виховувати, насаджувати позитивні цінності. Брак загальнонаціональних (загальнодержавних) цінностей послаблює колективізм народу, позбавляє державу і народ ідеалу та власної місії. Це

дезорієнтує, дезінтегрує суспільство, призводить до ослаблення патріотизму. (1, Балабан Р., 2020)

Отже, патріотизм це любов до батьківщини формується в процесі політичної соціалізації. Патріотичне виховання є однією з важливих умов подолання дезінтеграції суспільства, умов його консолідації.

Перелік використаної літератури:

1. Балабан Р. Українські суспільні цінності. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2020. №5 (49). С. 237 - 238.

2. Олена Кіндратець. Особливості формування почуття патріотизму в Україні URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/kindratets_osoblyvosti.pdf.

3. Чупрій Л. В. Патріотичне виховання в Україні: стан і перспективи URL: http://sd.net.ua/2009/11/05/patrotichne_vikhovannja_v_ukran_ctan__perspektivi.html